

Financial Literacy in The Context of Mother Tongue Education: A Case Study*

Mehmet Ali BAHAR ^{1**}, Gizem BÜYÜKDOĞAN ², Mert ŞEN ³

¹ Faculty of Education, Erciyes University, Kayseri, Türkiye, ORCID: 0000-0003-4193-4515

² Faculty of Education, Erciyes University, Kayseri, Türkiye, ORCID: 0009-0007-6236-3260

³ Faculty of Education, Erciyes University, Kayseri, Türkiye, ORCID: 0009-0005-2728-5290

ABSTRACT

A study conducted in Türkiye on financial literacy skills, which is one of life skills, indicates that participants are not at the desired level in this skill. This situation necessitates studies to improve financial literacy skills in mother tongue education as in all educational fields. However, the potential of Turkish language education to develop financial literacy skills has not been examined in the literature. This study aims to reveal the suitability of Turkish language education to develop people's financial literacy skills in a multidimensional way. Consequently, in this study, which employed a case study design, the conceptual knowledge, opinions, observations, and suggestions of Turkish teachers and prospective teachers on the subject were collated. The study revealed that a significant proportion of the participants lacked detailed information about the concept of financial literacy, considered the curriculum and textbooks to be inadequate, and proposed developing financial literacy in Turkish lessons in a manner that is largely associated with life, text-based, and concept teaching. In accordance with the findings of the study, it can be concluded that the current mother tongue education is inadequate for the development of financial literacy skills. The study is notable for being the first to prioritize financial literacy skills in mother tongue education, for its diverse research group, and for its recommendations for the advancement of this skill in mother tongue education.

Keywords: Financial literacy, mother tongue education, functional reading.

Type: Research

Article History

Received: 17.05.2024

Accepted: 17.08.2024

Published: 28.09.2024

**Corresponding Author:

mehmetalibahar86@gmail.com

Ana Dili Eğitimi Bağlamında Finansal Okuryazarlık: Bir Durum Araştırması*

Mehmet Ali BAHAR ^{1*}, Gizem BÜYÜKDOĞAN ², Mert ŞEN ³

¹ Eğitim Fakültesi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, Türkiye, ORCID: 0000-0003-4193-4515

² Eğitim Fakültesi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, Türkiye, ORCID: 0009-0007-6236-3260

³ Eğitim Fakültesi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, Türkiye, ORCID: 0009-0005-2728-5290

ÖZET

Yaşam becerilerinden biri olan finansal okuryazarlık becerileriyle ilgili Türkiye’de gerçekleştirilen araştırmalar, katılımcıların bu beceride istenilen düzeyde olmadığına işaret etmektedir. Bu durum, bütün eğitim alanlarında olduğu gibi ana dili eğitiminde de finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak Türkçe eğitiminin finansal okuryazarlık becerilerini geliştirme potansiyeli alan yazında ayrıca incelenmemiştir. Bu eksiklikten hareketle gerçekleştirilen bu araştırmada Türkçe eğitiminin kişilerin finansal okuryazarlık becerilerini geliştirmeye elverişlilik durumunu çok yönlü olarak ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda durum araştırması deseniyle yürütülen bu araştırmada, Türkçe öğretmenleri ve öğretmen adaylarının konuya ilişkin kavramsal bilgi birikimi, görüş, gözlem ve önerileri derlenmiştir. Çalışmada katılımcıların önemli bir bölümünün finansal okuryazarlık kavramının içlemine ilişkin ayrıntılı bilgi sahibi olmadığı, öğretim programı ve ders kitaplarını yeterli görmediği, çoğunlukla yaşamla ilişkilendirilmiş, metin temelli ve kavram öğretimi ağırlıklı bir yolla Türkçe derslerinde finansal okuryazarlığı geliştirmeyi önerdikleri saptanmıştır. Çalışmada ulaşılan bulgular doğrultusunda sürmekte olan ana dili eğitiminin finansal okuryazarlık becerilerini geliştirmede yeterli olmadığı söylenebilir. Çalışma ana dili eğitiminde finansal okuryazarlık becerilerini gündeme getiren ilk araştırma olması ve araştırma grubunun çeşitlendirilmesiyle öne çıkmakta, bu becerinin ana dili eğitiminde geliştirilmesi için geliştirilen önerileriyle dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Finansal okuryazarlık, ana dili eğitimi, işlevsel okuma.

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim: 17.05.2024

Kabul: 17.08.2024

Yayınlanma: 28.09.2024

**Sorumlu Yazar:

mehmetalibahar86@gmail.com

GİRİŞ

Küresel bağlamda bireysel ve toplumsal iyi oluş için gerekli temel yaşam becerilerinden biri olarak kabul edilen finansal okuryazarlık becerisi (G20, 2021) insanoğlunun takas yöntemine dayalı ekonomik faaliyetlerde bulunduğu çağlardan günümüze değin önemi her geçen gün artan temel ekonomik yetilerden biridir. Artan küresel rekabetle birlikte ve teknoloji ile piyasalara sunulan sayısız finansal ürün, bu becerinin geliştirilmesini zorunlu kılmakta (Gök - Çoşkun, 2020) ve parametrik bir biçimde bu zorunluluğun yerine getirilmesi için eğitimin her alanına çeşitli sorumluluklar yüklenmektedir. Sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın uzun vadede yakalanması için gereken beşerî yatırımlar, bu becerilerin geliştirilmesine yönelik eğitimde işe koşulacak bir dizi çalışmayla vücut bulacaktır (Bayrakdaroğlu- Bilge, 2018).

“Finansal bilgi (matematiksel bilgi, kavramsal bilgi ve ürün bilgisi)”, “finansal davranış” ve “finansal tutum” bileşenlerinden oluşan finansal okuryazarlık becerisi (FO-DER, 2021) “bireylerin finansal konularda bilgi sahibi olmaları ve bu bilgileri yaşamlarında kullanabilmeleri; bireylerin mikro düzeyde bütçe yönetiminde denetimli davranabilmeleri, makro düzeyde finansal dizgenin ayırımında olmaları” biçiminde açıklanmaktadır (Barış, 2016). Bu beceri, özünde bireylerin finansal davranışlarında sağlıklı kararlar almalarına olanak tanıyacak kadar ekonomik süreçlerle ilgili bir dizi terim ve olgu bilgisine sahip olmasını ifade etmekteyse de sosyal açıdan çok yönlü etkileri olan bir beceridir. Öyle ki finansal okuryazarlığı gelişmiş bireyler finansal seçenekleri çözümlenme, bunları yorumlama, yaşanan değişimleri doğru okuyabilme gibi alanlarda ustalaşarak (Yılmaz - Kaymakçı, 2021), birikim ve yatırım gibi konularda kendi ülkelerinin ekonomisini destekler (Bozkurt, Toktaş - Altınar, 2019). Bu nitelikleri taşıyan bireyler, ülkelerinin sosyal refahlarına aracısız katkılar sunabilir. Çünkü finansal okuryazarlık, yalnızca bireyin günlük yaşamında karşılaştığı finansal sorunların çözümünde değil finansal piyasaların verimliliğine, farkındalık sahibi bir tüketici olmaya, ekonomik çıkarları korumaya da katkı sunmakta; gereksinimlerin önceliklerini belirlemede, ürün temin etme sürecinde doğru karar verebilmede, yatırımın ne zaman ve hangi alanda olacağını belirlemede kişilere yardımcı olur. Finansal okuryazarlık becerilerinden yoksun olmayı ifade eden “finansal cehalet” içinde bireylerin varlığı ise gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin yanı sıra gelişmiş ülkelerde de gözlenen bir sorundur (Er ve Temizel, 2014) ve bu sorun kişilerin yukarıda belirtilen finansal okuryazarlık katkılarını kendi toplumlarına sağlayamamasının başlıca nedenidir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye’nin finansal okuryazarlık düzeyiyle ilgili yapılan araştırmalar, ciddi bir önem taşımaktadır.

Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliğinin 10 Mart 2012’de yayımladığı “Yatırımcı Seferberliği Arama Konferansı Sonuç Raporu”nda gelişmekte olan ülkeler arasında bulunan Türkiye’deki finansal okuryazarlık yetkinlik düzeyinin düşük olduğu; finansal bilinç ve farkındalığın yetersiz olduğu ve bunun Türkiye sermaye piyasalarının gelişmesine engel olduğu vurgulanmıştır (Altaş, 2012). Nitekim Standart & Poor’s (S&P) tarafından 2014 yılında yapılan bir araştırmada finansal okuryazarlık becerileri açısından 144 ülke arasında

Türkiye'nin 120. sırada yer aldığı belirlenmiştir (S&P, 2014). Lusardi'nin (2019'den akt. Bilici - Çevik, 2022) "Üç Büyükler" (İng. "Big Three") yöntemini kullanarak 15 ülkedeki finansal okuryazar kişilerin oranını karşılaştırmalı olarak 2007 ile 2014 yılları arasında incelemiş ve Türkiye bu süreçte araştırmaya katılan ülkeler arasında yalnızca Romanya ve Rusya'dan daha iyi bir performans sergilemiş, diğer ülkelerin gerisinde kalmıştır. Öte yandan yurt içinde yapılan taramalar, daha iyimser bir tablo çizmektedir. Söz gelimi Türkiye Ekonomi Bankası (TEB) ile Boğaziçi Üniversitesinin birlikte yaptıkları "Finansal Okuryazarlık ve Erişim Anketi" ne katılan 1.638 kişinin ortalama finansal okuryazarlık puanı 2014 yılında 59,4 olarak hesaplanmıştır (TEB, 2014). Aynı çalışma sonucunda çalışmaya katılan gönüllülerin finansal okuryazarlık düzeylerinin 2015 ile 2022 yılları arasında 60 ila 62 puan aralığında olduğu saptanmıştır (TEB, 2015, 2016, 2017, 2018, 2020 ve 2022). Bu durum, finansal okuryazarlık becerilerinin göreceli olarak gelişmekte olduğuna işaret etmekteyse de Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneğince (FO-DER) gerçekleştirilen araştırmalar elde edilen veriler, katılımcıların finansal okuryazarlık puanlarının TEB ve Boğaziçi Üniversitesinin elde ettiği puanlardan daha düşük olduğuna işaret etmektedir. Öyle ki FO-DER'in gerçekleştirdiği araştırmada katılımcıların finansal okuryazarlık becerileri 2019 yılında 55, 2021 yılında 54 puan olarak hesaplanmıştır. Finansal bilgi (matematik, kavramsal bilgi ve ürün bilgisi), finansal davranış ve finansal tutum boyutları üzerinden değerlendirilen bu araştırmaya göre 2021 yılında katılımcıların finansal bilginin kavramsal bilgi alt boyutu (2019'da 87, 2021'de 80) ve ürün bilgisi boyutundaki (2019'da 56, 2021'de 44) keskin düşüşler, finansal okuryazarlık puanının 2019'a göre 2021 yılında daha düşük olmasına yol açmıştır (FO-DER, 2021).

Büyüksalvarcı vd. (2011) ile Ergün ve Serel (2019) tarafından yapılan farklı araştırmalarda finansla ilişkili dersler almanın bireylerde finansal okuryazarlık becerilerini geliştirdiği ortaya konulmuş, Türkiye'deki gençlerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu ifade edilmiş ve bu konuda eğitimin üzerine düşen sorumluluğu yerine getiremediğinin altı çizilmiştir. Bu yetersizliğe Yıldırım ve Öztürk (2017) de işaret etmektedir. Nitekim Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı/ İng. Programme for International Student Assessment (PISA) finansal okuryazarlık testi sonuçlarına göre Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı/ İng. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) ülkelerinden çalışmaya katılan öğrencilerin %22'si temel finansal becerilere sahip değilken yalnızca %12'si üst düzey finansal işlemleri yapabilmektedir (OECD, 2023). PISA finansal okuryazarlık testlerinin uygulanması OECD ülkeleri için okuryazarlık, matematik ve fen okuryazarlığı gibi zorunlu değil seçimidir ve Türkiye bu teste henüz dâhil olmadığı için Türkiye'nin OECD ülkeleri arasındaki finansal okuryazarlık düzeyi net olarak bilinmemektedir. Ancak Karakurum Ozdemir vd. (2018) orta gelirli beş ülkeyi (Kolombiya, Lübnan, Meksika, Türkiye ve Uruguay) finansal okuryazarlık becerileri açısından karşılaştırmış; yaş, cinsiyet, eğitim ve iş gücü piyasasındaki farklılıklar gibi değişkenler kontrol altında tuttuklarında Türkiye'nin finansal okuryazarlık bakımından bu ülkeler arasında sonuncu olduğunu saptamıştır.

Öte yandan PISA okuma testlerinin odağında işlevsel okuma becerisi yer almaktadır. İşlevsel okuma Güneş'e (1994) göre çağdaş toplumların gereksinimlerini karşılayacak okuma yazma becerileridir ve okuma yoluyla elde edilen bilgi ve becerilerin günlük yaşama aktarılması; kişinin okuma yoluyla toplumsal, vatandaşlık ve ekonomik rollerine iyi hazırlanması, kendine ve çevresine yararlı olmasını kapsar. İşlevsel okumanın en önemli bileşenlerinden biri de finansal okuryazarlık becerileridir. Parasal konularda doğru karar verebilme, finansal işlemleri anlama ve doğru tercihler yapabilme yeteneğine sahip olma şeklinde tanımlanan işlevsel okuma işlemleri (Soyuçok, 2017), doğrudan finansal okuryazarlık becerileridir. Çifci'ye göre (2006, 2010) göre finansal okuryazarlık becerilerinin işlevsel okumanın bir yönü olarak Türkçe dersi öğretim programları içinde bir tema olarak yer almaması önemli bir eksikliklerdir. Ancak ülkemizin PISA okuma testinden aldıkları puanlar, ortaokuldan mezun olan öğrencilerimizin işlevsel okuma yeterliliklerinin arzu edilenin çok gerisinde olduğuna işaret etmektedir (MEB, 2023).

Erken yaşlarda geliştirilen finansal okuryazarlık yeterliliği, bireylerin finansal yaşamlarının daha bilinçli ve farkındalıkla gelişmesini desteklemektedir (Barış, 2016). Başka bir deyişle finansal karar alma süreçleriyle ilgili farkındalık eğitimlerine çocukluktan başlanır ve yaşam boyu yer verilir (Bayrakdaroğlu - Bilge, 2018). Bu açıdan bakıldığında somut düşünmeden soyut düşünmeye geçildiği ortaokul dönemi kritik bir değer taşımaktadır. Bu dönemde verilecek finansal okuryazarlık eğitimi, bireylerin finansal cehaletten uzaklaşmaları açısından önemli görülmektedir. Ancak ortaokul aşamasında gerçekleştirilen eğitim süreci bütüncül olarak değerlendirildiğinde, Türkiye'de finansal okuryazarlık becerilerinin disiplinler arası bir düzenlemeyle, çeşitli derslerin öğretim programlarını içeriğinde tanımlanan temalarından biri olmadığı, bu beceriye özgü bir kazanım geliştirilmediği görülmektedir. Her ne kadar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında (Millî Eğitim Bakanlığı, 2019a) finansal okuryazarlık geliştirilmesi gereken yetkinliklerden biri olarak tanımlanmış olsa da finansal okuryazarlık gibi geniş ve önemli bir konunun yalnızca bu dersle sınırlı görülmesi yanlıştır. Oysa Matematik ve Türkçe dersleri, geliştirmeye yöneldiği okuryazarlık becerileri içinde finansal okuryazarlığın ele alınabileceği öğretim programı kazanım ve içeriğine sahipken, haftalık ders saati süresi ve ders kitabı metin içeriği bakımından Türkçe derslerinin finansal okuryazarlık becerilerini geliştirmek bakımından çeşitli üstün olanaklarından söz edilebilir. Nitekim dil yapısı ve eğitimi ile finansal okuryazarlık becerileri arasında ilişki kurulan çok sayıda araştırma olduğu görülmektedir. Örneğin Chen (2013) tarafından yapılan bir araştırmada şimdiki zaman ile gelecek zaman ayrımının güçlü olduğu dilleri (İngilizce) konuşanlar ile şimdiki zaman ve gelecek zaman ayrımının güçlü olmadığı dilleri (Almanca) konuşanların ekonomik birikim davranışlarını karşılaştırmış, kişilerin ekonomik birikime değer verme derecesi ile konuştukları dillerin şimdiki zaman ve gelecek zaman karşıtlığını ortaya derecesi arasında ters orantı kurmuştur. Chen (2013) ayrıca OECD (2010) verilerinden ve Thierroff'un (2000) Avrupa'daki dillerin zaman ve kiplik ulamlarına ilişkin çalışmasından yola çıkarak şimdi zaman ile gelecek zaman ayrımının zayıf olduğu dilleri konuşan ülkelerin gayrisafi yurt içi harcamalarının (GSYİH) ortalama %6 daha fazlasını birikim için ayırdıklarını ve birikim

yapma olasılıklarının diğerlerine göre %31 daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Chen'in (2013) çalışmasına göre dillerde şimdiki zaman ile gelecek zaman arasındaki ilişkilendirme yükseldikçe, insanların ekonomik birikim yapma gizil güçleri de artmaktadır. Brown vd. (2018) tarafından yapılan araştırmada İsviçre'de benzer yaşam ve eğitim koşullarında bulunan Almanca ve Fransızca konuşan ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlıkları karşılaştırılmış, Fransızca konuşan bölgede kalanların Almanca konuşan bölgedekilere göre finansal okuryazarlık düzeylerinin, erken yaşta haclik alma olasılıklarının ve bağımsız banka hesabına erişimlerinin daha düşük olduğu saptanmıştır. Ho ve Lee (2023), finansal okuryazarlıkla ana dili ve yabancı dil eğitimi arasında bir bağ kurmakta, araştırmalarından elde ettikleri veriler doğrultusunda İngilizcenin dünya ekonomik yaşamındaki yaygınlığı nedeniyle ana dili İngilizce olmayanlar için yabancı dil eğitiminde İngilizce finansal okuryazarlık destek eğitimine de yer verilmesinin Asya'daki öğrenciler için yararlı olacağını dile getirmektedir. Dilin yapısı, dil ve kültür bağıntısı ile finansal davranışlar arasındaki ilişkiyi konu edinen son derece sınırlı sayıda kaynağa sahip alan yazın içinden yukarıda değinilen çalışmalar, finansal davranış eğilimleri ile dil yapısı ve kültür arasındaki ilişkiyi gündeme getirerek düşünce eğitimi ve kültür aktarımındaki rolüyle ana dili eğitiminde finansal okuryazarlığa yer vermek için gerekli ancak henüz ayırımına varılmakta olan bir düzlemin varlığına işaret etmektedir.

Dil eğitiminde finansal okuryazarlıkla ilgili çalışmalar yapılması, çok yönlü bir biçimde ele alınması gereken bir konudur. Başka bir deyişle finansal okuryazarlığın dil eğitimi öğretim programında kazanım ve içerik olarak yer alması, dil eğitiminde bu becerilerin nitelikli bir biçimde öğrencilere kazandırılması açısından yeterli değildir, öğretmenlerin bu konudaki yetkinlikleri de belirleyici niteliktedir. Öğretmenlerin finansal okuryazarlık konularına hâkim olmaları ve öğrencilere doğru biçimde aktarabilmeleri finansal okuryazarlık becerisinin geliştirilmesi bakımından vazgeçilmezdir (Büyükşalvarcı vd., 2011). Dolayısıyla hizmet öncesinde öğretmen adaylarının bu becerinin ne olduğunu ve nasıl geliştirebileceklerine ilişkin donanım kazanmaları, görev başındaki öğretmenlere bu hususta hizmet içi eğitimler düzenlenmesi gerekmektedir. Ancak Türkçenin ana dili eğitiminde finansal okuryazarlık becerisinin öğretmen ve öğretmen adayı hazırbulunuşluğu, bu becerinin kendi derslerinde geliştirilmesiyle ilgili gözlemleri, bu konuya ilişkin öğretim programı ile ders kitapları hakkındaki görüşleri ve önerileri ayrıca betimlenmiş değildir. Bu eksiklikten hareketle gerçekleştirilen bu araştırmada Türkçe öğretmeni ve adaylarının finansal okuryazarlıkla ilgili kavramsal bilgilerini, ana dili olarak Türkçe eğitiminin finansal okuryazarlığı geliştirmeye elverişli olma durumuna ilişkin görüşlerini ve bu konudaki önerilerini betimlemek amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında şu sorulara yanıt bulmak hedeflenmiştir:

1. Katılımcıların finansal okuryazarlık kavramına ilişkin bilgi durumu nedir?
2. Katılımcıların Türkçe eğitiminin finansal okuryazarlık becerisini geliştirme durumuna ilişkin görüşleri nelerdir?

3. Katılımcıların Türkçe eğitiminde finansal okuryazarlık becerisini geliştirmeye yönelik önerileri nelerdir?

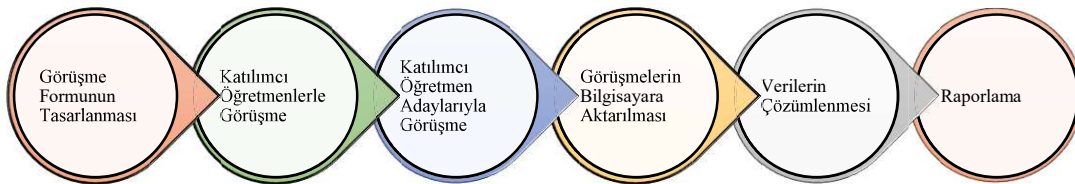
YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden bir durum araştırması olarak tasarlanmıştır. Durum araştırması konuya daha bütüncül bakış ortaya koymaya olanak tanıyan bir desendir. Bu çalışmada durum araştırmasının yeğlenmesinin altında durum araştırmasının bu özelliği bulunmaktadır. Durum araştırması, temelde belirli bir olgunun veya olayın derinlemesine incelenmesini amaç edinen bir nitel araştırma deseni olarak tanımlanmaktadır (Glesne, 2015). Başka bir deyişle durum araştırması sınırlı dizgelerin ayrıntılarıyla incelenmesidir. Çalışma kapsamında ele alınan durum, Türkçe öğretmeni adayları ve Türkçe öğretmenlerinin bakış açısında Türkçe eğitiminin finansal okuryazarlık becerilerini geliştirmeye elverişli olma durumudur. Bu durumu betimlemek amacıyla katılımcı görüşleri içerik çözümlemesiyle incelenmiştir. İçerik çözümlemesi, bireylerin söylediklerini veya yazdıklarını niceleştirilmesi (Hepgül, 2002) olarak tanımlanabilir. İçerik çözümlemesinin özünde verilerin öbeklendirilmesi ve verilerin ne sıklıkla yinlendiğini bulmak vardır. Bir başka deyişle içerik çözümlemesi belirli kurallar çerçevesinde daha küçük içerik ulamları oluşturma yoluyla gerçekleştirilen dizgeli, açık yönergelerle kodlanma olarak ifade edilebilir (Ültay, Ültay - Akyurt, 2021).

İçerik çözümlemesi kendi içerisinde öte çözümleme, öte bileşim ve betimsel içerik çözümlemesi olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Çalık - Sözbilir, 2014). Çalışmanın amacı doğrultusunda bu çalışmada betimsel içerik çözümlemesi yaklaşımı benimsenmiştir. Betimsel içerik çözümlemesi, belirli bir konu özelinde birbirinden bağımsız olarak yürütülen tüm araştırmaların incelenip düzenlenmesine ve alandaki genel eğilimlerin ortaya çıkarılmasına olanak tanımaktadır (Ültay, Ültay - Akyurt 2021).

Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunun 06.06.2022 tarihli ve 254161 sayılı; Millî Eğitim Bakanlığının 16.06.2022 tarih ve E-47882400-602.04.01-52007870 sayılı izinleriyle 03.08.2022-04.10.2022 tarihleri arasında yürütülen bu çalışmada yapılan işlemler ana hatlarıyla aşağıdaki gibi betimlenebilir.

Şekil 1. Araştırma Süreci

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Kayseri ili merkez ilçelerinde (Melikgazi, Talas ve Kocasinan) Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî devlet ortaokullarında görev yapmakta olan gönüllü 20 (yirmi) Türkçe öğretmeni ile 2021-2022 eğitim öğretim yılında Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında üçüncü sınıfta öğrenim görmekte olan ve Okuma Eğitimi dersini başarıyla tamamlamış, gönüllü 20 (yirmi) Türkçe öğretmeni adayından oluşmaktadır. Çalışma grubundaki öğretmenlerden elde edilen veriler HK, öğrencilerden elde edilen veriler ise ÖK ile başlatılarak kodlanmıştır. Katılımcılara ilişkin bazı tanıtıcı bilgiler aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. Katılımcı Türkçe Öğretmenlerine İlişkin Bilgiler

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Kıdem (Yıl)	Mezun Olunan Program
HK1	33	Erkek	9	Türkçe Öğretmenliği
HK2	36	Erkek	11	Türkçe Öğretmenliği
HK3	47	Kadın	26	Türk Dili ve Edebiyatı
HK4	49	Kadın	25	Türk Dili ve Edebiyatı
HK5	41	Kadın	20	Türkçe Öğretmenliği
HK6	51	Kadın	28	Türk Dili ve Edebiyatı
HK7	43	Erkek	21	Türkçe Öğretmenliği
HK8	36	Kadın	13	Türkçe Öğretmenliği
HK9	38	Erkek	16	Türkçe Öğretmenliği
HK10	33	Erkek	10	Türkçe Öğretmenliği
HK11	47	Erkek	23	Türk Dili ve Edebiyatı
HK12	51	Kadın	28	Türkçe Öğretmenliği
HK13	54	Erkek	30	Türkçe Öğretmenliği
HK14	42	Erkek	20	Türkçe Öğretmenliği
HK15	41	Erkek	18	Türkçe Öğretmenliği
HK16	47	Erkek	23	Türk Dili ve Edebiyatı
HK17	49	Kadın	25	Türk Dili ve Edebiyatı
HK18	41	Kadın	18	Türkçe Öğretmenliği
HK19	40	Kadın	18	Türkçe Öğretmenliği
HK20	42	Kadın	20	Türkçe Öğretmenliği

Katılımcı Türkçe öğretmenlerinin 10'u kadın, 10'u erkektir. Yaş gruplarına göre dağılım incelendiğinde 33-36 yaş aralığında 5 kişi, 37-40 yaş aralığında 2 kişi, 41-44 yaş aralığında 6 kişi, 44-47 yaş aralığında 3 kişi, 48-51 yaş aralığında 4 kişi olduğu görülmektedir. Araştırma grubundaki iki öğretmen 5-10 yıl, iki öğretmen 11-15 yıl, yedi öğretmen 16-20 yıl, beş öğretmen 21-25 yıl, dört öğretmen ise 26-30 yıl deneyim sahibidir. Katılımcıların 14'ü Türkçe öğretmenliği, 6'sı Türk dili ve edebiyatı programı mezunudur. Araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarına ilişkin bazı bilgiler ise Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcı Türkçe Öğretmeni Adaylarına İlişkin Bilgiler

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	GANO*
ÖK1	21	Kız	3,33
ÖK2	22	Kız	3,42
ÖK3	21	Erkek	3,21
ÖK4	22	Erkek	3,31
ÖK5	20	Kız	3,54
ÖK6	21	Kız	3,64
ÖK7	22	Kız	3,41
ÖK8	20	Kız	3,54
ÖK9	21	Kız	3,52
ÖK10	20	Kız	3,20
ÖK11	21	Kız	3,15
ÖK12	20	Erkek	3,49
ÖK13	22	Kız	3,56
ÖK14	20	Kız	3,20
ÖK15	22	Kız	3,41
ÖK16	20	Erkek	3,50
ÖK17	20	Kız	3,43
ÖK18	20	Kız	3,24
ÖK19	21	Kız	3,32
ÖK20	21	Kız	3,83

* GANO: Genel Ağırlıklı Not Ortalaması

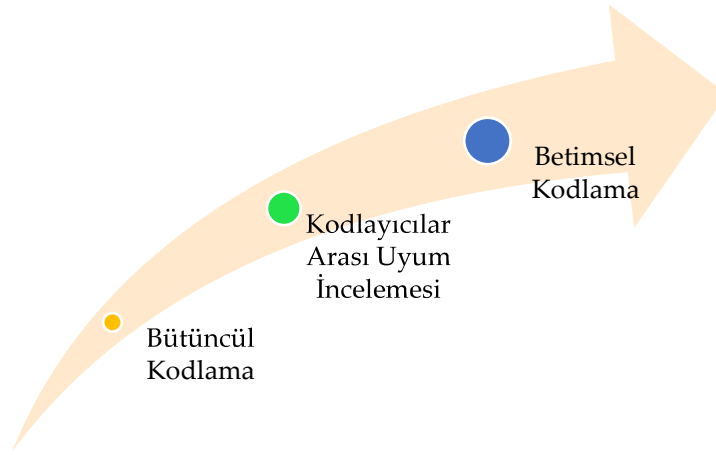
Çalışma grubundaki Türkçe öğretmeni adaylarının 4'ü erkek, 16'sı kızdır ve tamamı 20-22 yaş arasında yer almaktadır. Türkçe öğretmeni adaylarının on üçünün genel ağırlıklı not ortalaması 3,00-3,49 aralığında, yedisinin ise 3,50 ve üzerindedir. Bu bilgiler doğrultusunda çalışma grubu içindeki Türkçe öğretmeni adaylarının aynı yaş aralığında, 4'lük dizgede 3 ve üzeri genel ağırlıklı not ortalamasına sahip başarılı öğrencilerden oluştuğu söylenebilir. Bu bilgiler çalışmada dile getirilen görüşlere sahip öğrencilere ilişkin genel bir kanı oluşması için paylaşılmış olup, çalışmanın kapsamı gözetilerek katılımcılar tarafından dile getirilen görüşler katılımcı bilgilerine göre ayrıca ulamlandırılmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışma verileri iki kaynaktan derlenmiştir. Birinci kaynak görev başındaki Türkçe öğretmenleridir. Türkçe öğretmenlerinin araştırma sorularına ilişkin görüşleri Ek 1'de yer alan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla derlenmiştir. Türkçe öğretmeni adayları araştırmanın ikinci veri kaynağı olmuştur ve bu gruptaki katılımcılarla yapılan görüşmelerde Ek 2'den istifade edilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Çalışma gruplarından derlenen veriler, görüşmelerin gerçekleştirilmesiyle süremdeş olarak sayısallaştırılmıştır. Ardından bu verilerin bütünlükleri denetlemiş ve içerik çözümlemesinin yapılacağı QSR NVivo 10 programına aktarılmıştır. Veri çözümlemesiyle ilgili ilerleyen süreçte yapılan işlemler Şekil 2’deki gibi betimlenebilir.

Şekil 2. Verilerin çözümleme aşamaları

Katılımcılardan elde edilen veriler, Saldaña’nın (2019) iki döngülü kodlamalara ilişkin ulamlandırmasında yer verdiği iki ayrı kodlama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Birinci döngüde iki araştırmacı, birbirinden bağımsız olarak verileri bütüncül kodlama ile kodlamışlardır. Bu aşamada araştırmacılar, veride odaklanacakları noktaları belirledikleri gibi ayrıntılı inceleme için de hazırlık yapmışlardır. Birbirinden bağımsız bir biçimde gerçekleştirilen bütüncül kodlamalar sonrasında araştırmacılar, 20.05.2023 tarihinde oluşturdukları kodlamaları karşılaştırmışlar, kodlayıcılar arası uyum incelemesi gerçekleştirmiş ve verilerin tema, alt tema ve kodlarının ne olacağını kesinleştirmişlerdir. İkinci döngü kodlamada ise betimsel kodlama yapılmış, içerik çözümlemesiyle ulaşılan verilerin bulguya dönüştürülmesinde Bilgin (2014) tarafından önerilen “sıklık çözümlemesi”, “öbeklendirmeli çözümleme” ve “değerlendirici çözümleme” tekniklerinden yararlanılmıştır. Her iki gruptaki katılımcılardan elde edilen verilerin kendi öbekleri içinde bütüncül okumaya elverişli olacak biçimde raporlaştırılması sağlanmıştır.

BULGULAR

Katılımcılardan elde edilen verilerden hareketle bu çalışmanın bulguları iki başlık altında sunulmuştur: “Türkçe Öğretmenlerinin Finansal Okuryazarlık Kavramı ve Türkçe Eğitiminde Finansal Okuryazarlık Becerilerinin Öğretimine İlişkin Görüşleri”, “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Finansal Okuryazarlık Kavramı ve Türkçe Eğitiminde Finansal Okuryazarlık Becerilerinin Öğretimine İlişkin Görüşleri”.

Türkçe Öğretmenlerinin Finansal Okuryazarlık Kavramı ve Türkçe Eğitiminde Finansal Okuryazarlık Becerilerinin Öğretimine İlişkin Görüşleri

Türkçe öğretmenlerinden derlenen, çalışmanın amaçları ve kodlamayla koşut olarak çözümlenen veriler, ulaşılan bulgular “Türkçe Öğretmenlerinin Finansal Okuryazarlık Kavramına İlişkin Tanımları”, “Türkçe Öğretmenlerinin Türkçe Eğitiminde Finansal Okuryazarlık Öğretimiyle İlgili Genel Görüşleri” ve “Türkçe Öğretmenlerinin Türkçe Eğitiminde Finansal Okuryazarlık Öğretimine Yönelik Önerileri” alt başlıkları altında ele alınmış, her alt başlıktaki ana bulgu ekseninde bütüncül görüşe uygun bir biçimde değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda Türkçe öğretmeni katılımcılardan elde edilen verilerin ortaya koyduğu bulgular, aşağıda açıklanmıştır.

Türkçe öğretmenlerinin çoğu “finansal okuryazarlık” kavramına yabancı

Çalışmaya katılan Türkçe öğretmenlerinden finansal okuryazarlığı tanımlarken “bilgi” (TK2, TK6, TK7, TK8, TK9, TK12, TK15, TK17, TK19) ve “beceri” olarak niteleyenlerin (TK1, TK3, TK5, TK6, TK7, TK8, TK9, TK10, TK12) sayılarının dokuz olup birbiriyle eşit olduğu görülmüştür. Finansal okuryazarlığı hem bilgi hem de beceri olarak ele alan beş katılımcı (TK6, TK7, TK8, TK9, TK12) çıkarıldığında aynı kavramı yalnızca “bilgi” olarak görenler (TK2, TK15, TK17, TK19) ile yalnızca “beceri” olarak tanımlayanların (TK1, TK3, TK5, TK10) dörder kişi olduğu belirlenmiştir. Bu durum, çalışmaya katılan Türkçe öğretmenlerin finansal okuryazarlığı bir bilgi ve/veya beceri olarak gösterilene dönüştürdüğünü ortaya koymaktaysa da yedi Türkçe öğretmeni (TK4, TK11, TK13, TK14, TK16, TK18 ve TK20), başka bir deyişle araştırma grubundaki Türkçe öğretmenlerinin %35’i bu kavrama ilişkin bir tanım önermekten kaçınmıştır. Dolayısıyla çalışmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin önemli bir bölümünün finansal okuryazarlık kavramını, tam olarak kavramsallaştırmadığı söylenebilir. Nitekim sekiz Türkçe öğretmeni (TK4, TK11, TK13, TK14, TK15, TK16, TK17, TK20), “finansal okuryazarlık” kavramına ilk kez görüşmeler sırasında araştırmacılardan işittiklerini dile getirmiştir. Bunlar arasında TK15 ilk etapta bu kavramı ilk kez çalışma kapsamında duyduğunu ifade etmiş olmasına karşın akıl yürütmek için araştırmacıdan izin istemiş, kısa bir süre sonra bu kavramın “önemli bir bilgi alanı” biçiminde bir tanım ileri sürmüştür. Benzer biçimde TK18 ve TK20 de bu kavramla ilgili ilk etapta aynı yanıtı vermelerine karşın biraz düşündükten sonra herhangi bir ayrıntı vermeden bu kavramın önemli bir kavram olduğunu dile getirmiştir. Bununla birlikte kimi Türkçe öğretmenleri “finans” teriminin çağrışımından hareketle finansal okuryazarlığı yalnızca bir yönünü açıklayabilen “matematiksel terimlerle alakalı bir kavram” (T3), “ekonomik dengeyi sağlama” (TK1, TK5, TK7, TK9, TK12), “finansla ilgili bilgi sahibi olma” (TK2, TK6, TK8, TK9, TK12, TK19) gibi sözcelerle tanımlamışlardır. Bir öğretmen (T8) de finansal okuryazarlığın “bilinçli olmak” olduğunu dile getirmiş, ancak bu “bilinçli olma”yla kastettiği işlemi, neyi kapsadığını ve sınırlarının ne olduğuna ilişkin görüşlerini paylaşmamıştır. Aynı katılımcı finansal okuryazarlığı, “var olan okuryazarlığın bir parçası” olarak da açıklamıştır. Katılımcıların finansal okuryazarlığın dile getirdiği tanım veya görüşler Tablo 3’te betimlenmiştir.

Tablo 3. Türkçe öğretmenlerinin finansal okuryazarlık kavramına ilişkin tanım ve görüşleri

Tanım veya Görüş	Katılımcı(lar)
Ekonomik dengeyi sağlama, kontrol edebilme	TK1, TK5, TK7, TK9, TK12
Matematiksel terimlerle alakalı bir kavram	TK3
Bu kavramı ilk defa duyuyorum, bilgim yok.	TK4, TK11, TK13, TK14, TK15, TK16, TK17, TK20
Finansla ilgili bilgi sahibi olma ve çıkarımda bulunma	TK2, TK6, TK8, TK9, TK12, TK19
Var olan okuryazarlığın bir parçası	TK8
Hızla gelişen ve değişen hayata uyum sağlayabilmek açısından önemli bir kavram	TK3, TK18, TK20
Bireylerin yaşamını idame ettirmek için bu beceri hakkında bilgi sahibi olması gerekir, yaşamla iç içe bir kavram	TK3, TK6, TK10, TK12
Kendini geliştirmek isteyen bireylerin bilgi sahibi olması gereken bir alan	TK7, TK15, TK17
Bilinçli olmak	TK8

Tablo 3'te ayrıca bazı katılımcıların tanımlamalarında yalnızca finansal okuryazarlığın önemine değindikleri de görülmektedir. Bu öbekte dile getirilen tanımlar şunlardır: "Hızla gelişen ve değişen hayata uyum sağlayabilmek açısından önemli bir kavram." (TK3, TK18, TK20), "Bireyin yaşamını idame ettirmesi için hakkında bilgi sahibi olması gereken bir beceri" (TK3, TK6, TK10, TK12), "Kendini geliştirmek isteyen kişilerin bilgi sahibi olması gereken bir alan" (TK7, TK15, TK17). Katılımcı Türkçe öğretmenlerin finansal okuryazarlık kavramına ilişkin dile getirdiği tanım ve görüşler doğrultusunda, bu kavramın kaplamıyla ilgili ayrıntılı bilgiye sahip olmadıkları söylenebilir.

Türkçe öğretmenlerine göre finansal okuryazarlığın kavram öğretimi başta olmak üzere çeşitli bağlamlarda geliştirilmesi çok önemli ama Türkçe eğitimi bu konuda üzerine düşeni farklı nedenlerle yapmaktan uzakta

Katılımcı Türkçe öğretmenleri finansal okuryazarlığın geliştirilmesi gereken önemli bir beceri olduğu hakkında aynı düşüncededir. TK3 ve TK6'ya göre mantıksal yetilerin geliştirilmesini içeren finansal okuryazarlık, günümüz dünyasında bütün insanların sahip olması gereken bir beceridir. TK7'ye göre kişisel gelişimin bir parçası olarak görülmesi gereken finansal okuryazarlık, TK1'e göre yaşam şartlarının geliştirilmesi için gerekli koşullardan biridir. TK2'ye göre finansal okuryazarlık becerilerinin gelişmesiyle bireyler, ekonomik belirsizlik ve iş yaşamında karşılaşılabilecek ani değişimlere karşı daha hazırlıklı olabilir ve söz mantık, usavurma gibi becerilerini de ilerletebilirler. Ancak çalışmaya katılan Türkçe öğretmenleri, bütün önemine karşın finansal okuryazarlığın Türkçe eğitiminde yeterli düzeyde ele alınmadığını düşünmektedir. Öyle ki araştırmaya katılan altı öğretmen (TK1, TK2, TK3, TK5, TK6, TK8) Türkçe eğitiminde finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalara Türkçe eğitiminin beklenen yararı sağlamadığı kanısındadır. TK1, finansal okuryazarlığa ilişkin Türkçe eğitiminde somut olarak örneklendirilebilecek bir tek çalışma yapılmadığını ifade ederken TK2, bunun en önemli nedeni olarak Türkçe öğretmenleri arasında bu beceriye ilişkin bir duyarlılığın bulunmamasını işaret etmektedir. Katılımcıya göre zümre toplantılarında bu konu hiç

gündeme gelmiş değildir, diğer Türkçe öğretmenleri de bu becerilerin eğitimi için gerekli duyarlılıkta değildir. Öte yandan aynı katılımcı, öğrencilerin finansal okuryazarlıkla ilgili becerileri edinmek için “açık” olduğunu gözlemlemektedir. Katılımcı gözlemine göre öğrenciler, söz gelimi dijital medya ve televizyon haberlerinden öğrendikleri kadarıyla kendilerine kripto paraya dayalı yatırımı nasıl yapabilecekleri üzerine çok sayıda soru sormaktadır ve buna benzer sorular finansal okuryazarlık için bir “fırsat eğitimi” sunabilir. Ancak becerilerinin öğretimi için bireysel düzlemde yapılan çalışmalar ders içinde kendiliğinden gelişmektedir, bu konuda “aktarım” sağlayacak planlı bir öğretim bulunmamaktadır. Benzer düşünceler, TK1, TK6 tarafından da ifade edilmiştir. Salgın dönemiyle başlayan süreçte yaşam pahalılığından öğrencilerin sıklıkla yakındığına değinen TK5 ise finansal okuryazarlık becerilerinin eğitimine ilişkin görüşme sırasında kendisine yöneltilen sorular aracılığıyla kendi öğretim etkinliklerini ve Türkçe eğitimini değerlendirmesi gerektiğini ilk kez duyumsadığını ifade etmiş, Türkçe eğitiminin bu konuda “çok” yetersiz kaldığını söylemiştir. TK8 ise sınıf mevcutlarındaki fazlalığın finansal okuryazarlık becerilerine değinmeyi olasılıksız kıldığını belirtmiştir.

Araştırma grubundaki Türkçe öğretmenlerinin önemli bir bölümü (TK1, TK6, TK8, TK11, TK12, TK14 ve TK20) finansal okuryazarlık becerisinin diğer ders ve/veya alanlarla ilişkilendirilerek disiplinler arası bir yaklaşımla öğretilmesi gerektiğini düşünmektedir. Dört Türkçe öğretmeni (TK5, TK10, TK13, TK17) de yaşamla iç içe olan ana dili eğitiminde finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmasının ciddi bir gereksinim olduğunu ifade etmektedir. Katılımcıların finansal okuryazarlık becerilerinin hangi bağlamda öğretilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Türkçe öğretmenlerine göre finansal okuryazarlık becerileri hangi bağlamda öğretilmeli

Öneriler	Katılımcılar
Finansal okuryazarlık eğitimine ailede başlanmalı.	TK1, TK5, TK6, TK7
Finansal okuryazarlık öğretimi yaşamla iç içe olmalı.	TK7
Finansal okuryazarlık okulda ders içeriklerinin tamamında olmalı.	TK1, TK6, TK7
Finansal okuryazarlık ile Millî Eğitim Bakanlığının Matematik Adımı dâhilinde öğretilmeli.	TK3
Finansal okuryazarlık konularına Türkçe derslerinin yanı sıra okuma-anlama becerisiyle ilişkili Medya Okuryazarlığı gibi diğer derslerde de yer verilmeli.	TK2

Tablo 4’te de görüldüğü üzere finansal okuryazarlığın ana dili eğitiminde kazandırılma sürecine ailede başlanması ve bu sürecin yaşamla ilişkilendirilerek, bütün derslerde ele alınarak yürütülmesine yönelik görüşlerin öne çıktığı gözlenmektedir. Ayrıca Türkçe öğretmenlerince bu becerilerin geliştirilmesine yönelik çalışmalara Türkçe, Medya Okuryazarlığı derslerinin yanı sıra Matematik derslerinde yer verilmesi düşüncesi dile getirilmektedir.

Araştırma grubundaki Türkçe öğretmenleri, finansal okuryazarlık eğitimini bir kavram öğretim süreci olarak ele almaktadır. Öyle ki çalışmaya katılan öğretmenlerin tamamı

bu konuda aynı düşüncededir ve “finansal terimlerin açıklanarak kavram öğretimi yapılması”nı önermiştir. Ancak TK1 kavram öğretimi sırasında finansal okuryazarlık öğretiminin “uygulamaya yönelik etkinlikler” ile, TK2 “... metin incelemeleri, olay incelemeleri” ile TK3 ve TK19 ise “öğretmen desteği ve bireysel araştırma” ile desteklenmesi gerektiğinin altını çizmiştir.

Finansal okuryazarlığın çeşitli bağlamlarda ve uzun bir süreç içinde kavram öğretimi başta olmak üzere çeşitli yollarla öğretilmesi gerektiğini dile getiren araştırma grubundaki Türkçe öğretmenleri, finansal okuryazarlık konularına Türkçe derslerinde yeterince yer verilemediğini beyan etmektedir. Öğretmenlerin Türkçe derslerinde finansal okuryazarlık eğitimine yer verilme durumuna ilişkin paylaştıkları gözlemler Tablo 5’te betimlenmiştir.

Tablo 5. Türkçe öğretmenlerinin derslerinde finansal okuryazarlık eğitimine yer verilmesi durumuna ilişkin gözlemleri

Gözlem	Katılımcılar
Programa dayalı, düzenli bir öğretim yok.	TK1, TK2, TK3, TK8, TK9, TK12, TK14, TK17
Birkaç metin içeriğinde geçtiği kadar öğretiliyor, ek bir etkinlik yok.	TK7, TK10, TK11, TK13, TK18, TK19, TK20
Ne yapıldığını kanıtlayabilecek somut çalışmalarımız yok.	TK1, TK17

Çalışma grubundaki öğretmenlere göre Türkçe derslerinde finansal okuryazarlık konularının ayrıca öğretilmemesi veya kapsamlı bir biçimde ele alınamamasına yol açan birçok neden vardır: “liselere geçiş sınavında finansal okuryazarlık becerisinin ölçülmemesi/sınav kaygısıyla çocukların ders kitabında yer alan etkinlikleri dahi yapmaktan uzaklaşmaları (TK3, TK4), Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda bu konuya yer verilmemesi (TK13, TK20), sınıf mevcudunun fazlalığı nedeniyle ayrıntı sayılabilecek konulara değinilememesi (TK8).”

Türkçe öğretmenlerine göre ders kitapları finansal okuryazarlık becerilerini geliştirici etkinlikler yapılması için elverişli değil

Araştırma grubundaki Türkçe öğretmenlerinin önemli bir kısmı (TK3, TK4, TK7, TK11, TK14, TK15, TK19) Türkçe ders kitaplarını öğrencilerin finansal okuryazarlık becerilerini geliştirmek bakımından yetersiz bulmaktadır. Benzer biçimde TK1, TK5 ve TK18 kodlu katılımcılara göre de ders kitapları yalnızca “finansal terimlerin kimi zaman geçtiği” okuma parçaları içermekte, finansal okuryazarlığı geliştirici çalışmalara yer vermemektedir. Öte yandan TK8, TK 17 ve TK20 finansal okuryazarlığı geliştirmeye yönelik çalışmalar için ne metin ne de içerik bakımdan istenilen yeterlilikte değildir. TK6, TK10, TK 12 ve TK13 ise Türkçe ders kitaplarının finansal okuryazarlık becerilerini geliştirme açısından bu kitaplarda yer alan metinleri yeterli, etkinlikleri yetersiz görmektedir. Öyle ki yedi öğretmen “ders kitaplarında yer alan içeriğin yetersiz olduğunu” dile getirmiştir. Dört öğretmen “var olan metinlerin içeriklerinin yeterli olduğunu ancak daha fazla etkinliğe yer verilmesi” gerektiğini söylemiştir. Üç öğretmen ise “terimlerle sınırlı kalınan bir öğretimin” olduğunu iddia etmiştir. Üç öğretmen “içeriğin yeterli” olduğunu savunmuştur. TK 3 “öğrencilerin sınav kaygısı sebebi ile içeriklere dikkat etmediklerini” dolayısıyla ders kitaplarında yer alan metin ve etkinliklerin

öğrencilerin finansal okuryazarlık becerilerini etkileyebilecek bir etken olmadığını savunmuş, bu konuda belirleyici olanın “Öğretmenlerin farkındalıkları” olduğunu dile getirmiştir. TK3 bu düşüncesini şu sözlerle desteklemiştir: “Öğrencilerimiz yalnızca sınava dönük etkinlikler yapmak istiyorlar. Kazanımlarda verilen okuma, dinleme becerilerini bile istemiyorlar. Bilinçli olarak bu kavrama yer verildiğini düşünmüyorum ya da bizim bu konudaki farkındalığımızın yeterli olmadığını düşünüyorum.”

Türkçe ders kitaplarının finansal okuryazarlığı geliştirmeye elverişlilik durumu hakkında görüşlerini paylaşmaktayken çok sayıda katılımcı (TK2, TK4, TK5, TK6, TK7, TK8, TK9, TK10, TK11, TK13 ve TK19) Türkçe ders kitaplarında finansal okuryazarlıkla ilişkili kavramların doğrudan öğretilmemesinin yanlış olacağını metin içinde sezdirimlere dayalı etkinliklerin öğrencilerde bu becerinin gelişmesini sağlayabileceğini de ifade etmişlerdir.

Türkçe öğretmenlerinin finansal okuryazarlığı geliştirmeye yönelik çok yönlü önerileri bulunmakta

TK8 “kitap sevgisi kazandırmada Türkçe derslerinde zorlandığını, hâl böyleyken finansal okuryazarlığı geliştirmeye yönelik öneri sunmanın abes olduğunu” dile getirerek bir öneri sunmaktan çekinirken çalışma grubundaki diğer katılımcıların çeşitli öneriler geliştirdiği görülmüştür. Türkçe öğretmenlerinin ifade ettiği öneriler, Türkçe derslerinde finansal okuryazarlığın geliştirilmesine ilişkin dile getirilen önerileri “genel öneriler”, “öğretimsel yöntem ve tekniklerle ilgili öneriler” ve “öğretim programıyla ilgili öneriler” ile “ders kitaplarıyla ilgili öneriler” başlıkları altında öbeklenmiştir.

Öğretmenlerin dile getirdiği genel öneriler şunlardır: “Türkçe öğretmenleri bilinçlendirilmeli” (TK3, TK13) “finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine Türkçe dersi öncelik etmeli” (TK9), “finansal okuryazarlık seçmeli bir ders olmalı” (TK10), “disiplinlerarası çalışmalar yapılmalı” (TK3, TK6), “aileyle iş birliği yapılmalı” (TK2, TK15).

Çalışma grubundaki öğretmenlerin finansal okuryazarlığın geliştirilmesine yönelik en çok öğretimsel yöntem ve tekniklerle ilgili öneri geliştirdiği görüşmüştür. Bu öneriler arasında drama çalışmaları en sık önerilen yöntemken bunu metin incelemeleri izlemektedir. Öğretmenlerin Türkçe derslerinde finansal okuryazarlığın geliştirilmesine yönelik öğretimsel yöntem ve tekniklere ilişkin dile getirdiği öneriler Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen katılımcıların finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine ilişkin öğretimsel yöntem ve tekniklere yönelik önerileri

Önerilen Yöntem ve Teknik	Katılımcı	Sıklık
Drama	TK6, TK12, TK14, TK20	4
Metin incelemesi	TK2, TK4, TK15	3
Haber incelemesi	TK5, TK11	2
Terim-kavram öğretimi	TK2, TK11	2
Karşılaştırma ödevleri	TK6, TK12	2
Harçlık harcama raporu	TK1, TK5	2
Oyunlaştırma	TK14	1
Projelendirme	TK2	1
Örnek olay çözümlemesi	TK2	1
Tartışma	TK10	1

Sokak röportajı	TK5	1
Sınıf gazetesi	TK5	1
Kumbaraya yönlendirme	TK10	1
Kaynak kitaplara yönlendirme	TK19	1
Sanal site oluşturma	TK7	1
Dijital metinlerle öğretim	TK2	1
Çengel bulmaca	TK5	1
Animasyonlarla öğretim	TK11	1

Türkçe öğretmenlerine göre ders kitaplarında finansal okuryazarlıkla ilgili “metinlerin sayısının artırılması” (TK18, TK19), “tiyatro metinlerinin eklenmesi” (TK19), “öykülere yer verilmesi” (TK4), “etkinliklerin çoğaltılması” (TK3) ile “dolandırıcılık hakkında bilgilendirmeleri içeren” etkinlik ve metinlere yer verilmesi yararlı olacaktır. Öte yandan TK5, Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda finansal okuryazarlığa ayrı bir tema olarak yer verilmesini ve bu temanın alt temalarının da belirlenmesini önermektedir.

B. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Finansal Okuryazarlık Kavramı ve Türkçe Eğitiminde Finansal Okuryazarlık Becerilerinin Öğretimine İlişkin Görüşleri

Türkçe öğretiminde finansal okuryazarlık kavramı ve Türkçe eğitiminde finansal okuryazarlık becerilerinin öğretimine ilişkin görüşlerine dair ulaşılan veriler, yapılan tanımlama ve önerilerin bütüncül bir biçimde yordanmasına elverişli olacak biçimde bulguya dönüştürülmüş ve bu bulgular aşağıdaki biçimde sunulmuştur.

Türkçe öğretmeni adaylarının büyük bir bölümü finansal okuryazarlığı okulda geliştirilmesi gereken bir beceri olarak tanımlamaktadır

Çalışmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarınca finansal okuryazarlığa yönelik en sık yapılan tanım, “okulda geliştirilmesi gereken becerilerden biri” olmuştur (ÖK2, ÖK5, ÖK6, ÖK8, ÖK9, ÖK12 ve ÖK20). Bu tanımlamadan sonra en sık dile getirilen tanımlama “finansal konularda genel bilgi ve farkındalık sahibi olma durumu”dur (ÖK4, ÖK6, ÖK8, ÖK10, ÖK12, ÖK18 ve ÖK20). “Her bireyin sahip olması gereken zorunlu bir bilgi birikimi” (ÖK7, ÖK10, ÖK15, ÖK16, ÖK13) ile “yaşamla iç içe bir kavram” (ÖK6, ÖK8, ÖK13, ÖK18), “birikimleri kontrol edebilme” (ÖK3, ÖK4, ÖK9, ÖK16, ÖK19), “maddi olanakların doğru kullanılması” (ÖK1, ÖK3, ÖK4), “değişen koşullara uyum sağlayabilmek” (ÖK14) tanımlamaları da finansal okuryazarlıkla ilgili öğretmen adaylarınca dile getirilmiştir. Öte yandan ÖK2 ve ÖK5 finansal okuryazarlığı “kişilerin kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri için gerekli olan bir beceri” biçiminde bir tanımlama önerirken ÖK14 bu kavrama ilişkin hiçbir fikri olmadığını dile getirmiştir.

Türkçe öğretmeni adaylarının finansal okuryazarlığı kesinlikle geliştirilmesi gereken bir beceri olarak görmekte

Türkçe öğretmeni adaylarının finansal okuryazarlığın öğretimine yönelik önerileri Tablo 7’de betimlendiği gibidir.

Tablo 7. Öğretmen adaylarının finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine ilişkin önerileri

Öneriler	Katılımcı	Sıklık
Kavramlarla öğretim	ÖK6, ÖK7, ÖK10, ÖK11, ÖK14, ÖK15	6
Aile-okul iş birliğiyle öğretim	ÖK12, ÖK16, ÖK19	3
Yaparak-yaşayarak öğretim	ÖK7, ÖK14, ÖK17	3
Bilgilendirici programlarla öğretim	ÖK4, ÖK9, ÖK13	3
Özgün metinler üretmekle öğretim	ÖK3, ÖK5, ÖK8	3
Para yönetimiyle öğretim	ÖK3, ÖK9	2
Güncel finansal verileri takiple öğretim	ÖK10, ÖK14	2
Dersler arası iş birliğiyle öğretim	ÖK16, ÖK3	2
Grupla öğretim	ÖK17	1
Terimlerden uzak öğretim	ÖK3	1

Tablo 7’de yer alan bilgilerden de anlaşılacağı üzere finansal okuryazarlığın nasıl kazandırılacağı hususunda Türkçe öğretmeni adaylarının üzerinde en çok durulan yöntem “okullarda eğitim verilerek kazandırılması” olmuştur. ÖK1 finansal okuryazarlığın “küçük yaşlardan itibaren eğitim verilmesi” gerekliliğine değinmiştir. Bu görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: “Bence finansal okuryazarlık becerisi küçük yaşlardan itibaren kazandırılmalıdır. Çünkü artık çocuklar bile dış dünyada alım satım, alışveriş ile uğraşıyorlar ve onları bilinçlendirdiğimiz sürece küçükken bunu daha doğru öğrenirlerse tüm hayatları boyunca daha iyi yönetebilirler paralarını ve bunun için ilkokullarda, ortaokullarda ve liselerde finansla ilgili konularda özellikle öğrencileri bilgilendirmemiz gerekiyor. Onlara bu konuda etkinlikler yaptırabiliriz.” ÖK3 ise “terimlerden uzak bir öğretim” yapılması gerekliliği üzerinde durmuştur. Üç öğrenci “özgün metinlerden yararlanılarak öğretiminin gerçekleştirilmesi” gerektiğine değinmiştir. İki öğrenci “para yönetiminin nasıl yapılacağı üzerinde durularak” finansal okuryazarlığın kazandırılacağı iddia etmişlerdir. İki öğrenci “müfredata finansal okuryazarlık becerisi öğretiminin eklenmesi” gerektiği üzerinde durmuştur. Üç öğrenci “Bilgilendirici TV programı, konferans, video desteği verilerek öğretim” yapılması gerektiğini savunmuştur. Altı öğrenci ise “kavramlar verilerek ve tanımlanarak” öğretim yapılmasını dile getirmişlerdir. Üç öğrenci “yaparak yaşayarak yani hayatla bağdaşım kurarak” öğretim yapılmasına değinmişlerdir. İki öğrenci “güncel verilerin takip edilmesi yoluyla” öğretim yapılması üzerinde durmuşlardır. Üç öğrenci “aile okul iş birliği sağlanarak” öğretimin gerçekleştirilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. ÖK 15 farklı eğlenceli etkinlikler üretilerek öğretimin yapılması üzerinde de durmuştur. İki öğrenci “diğer derslerle iş birliği sağlayarak” öğretim yapılması gerektiğine değinmiştir. ÖK17 ise “sınıfı bir grup olarak görüp grupla öğretim” yapılması gerektiğini savunmuştur. Bu konu hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Öğrencileri gruplara ayırarak bu kavramla ilgili cümle kurmalarını isterim bu yolla finansal okuryazarlık becerisinin kazandırılması sağlanabilir. Finansal okuryazarlığın nasıl kazandırılacağı konusunda öğrencilerin en çok önerdiği başlık okullarda öğretiminin programlı ve düzenli yapılması üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra finansla ilgili kavramlar öğretilmeden finansal okuryazarlığın anlaşılacağı üzerinde durmuşlardır. Bu sebeple finansal okuryazarlığı öğrencilere kazandırmak için finansal kavram öğretimi yapmanın daha önemli olduğunu dile getirmişlerdir.

Türkçe öğretmeni adaylarına göre Türkçe dersleri finansal okuryazarlık becerisini geliştirmeye elverişli değil

Türkçe öğretmeni adaylarının çoğuna göre Türkçe ders kitaplarında finansal okuryazarlıkla ilgili metin ve içeriği bulunmamaktadır (ÖK4, ÖK5, ÖK6, ÖK8, ÖK9, ÖK10, ÖK11, ÖK12, ÖK16, ÖK17). Üç öğrenciye (ÖK1, ÖK3, ÖK20) göre ise Türkçe ders kitaplarında bu konuya ilişkin birkaç terim, çalışma olsa da bunlar yeterli değildir. Bu düşüncelere koşut biçimde kimi katılımcılar (ÖK7, ÖK13, ÖK19, ÖK20) finansal okuryazarlığın Türkçe derslerinde kapsamlı bir biçimde incelenen bir konu olmadığını, kimileri (ÖK1, ÖK2) de bu konuların yalnızca Sosyal Bilgiler dersinin konusu olarak görüldüğünü, Türkçe derslerinde de bu yüzden hiç değinilmediğini ifade etmektedir. Ancak finansal okuryazarlığın ana dili öğretimindeki yeri hakkında on beş öğrenci (ÖK1, ÖK2, ÖK5, ÖK7, ÖK8, ÖK9, ÖK10, ÖK11, ÖK12, ÖK13, ÖK14, ÖK15, ÖK17, ÖK18 ve ÖK20) “Ana dili dersi hayatla iç içe bir ders bu nedenle Türkçe dersinde kazandırılmalı.” hususunu dile getirmişlerdir. Üç öğrenci (ÖK4, ÖK9, ÖK19) “Finansal okuryazarlık ana dili dersinde ayrı birer tema ya da kazanım olarak ele almalı” şeklinde ifade etmiştir. İki öğrenci (ÖK3, ÖK18) ise “metin temelli Türkçe dersi etkinliklerle kazandırılmalı” şeklinde ifade etmişlerdir. İki öğrenci (ÖK9, ÖK19) “Finansal okuryazarlık ayrı birer tema ya da kazanım olarak ana dili dersinde ele alınmalı” şeklinde düşüncelerini ifade etmişlerdir. ÖK8 ise “Finansal okuryazarlık sosyal bir beceri bu sebeple bu kavramın öğretimi Türkçe dersinde bu eğitim verilmeli” sini savunmuştur.

Türkçe öğretmeni adayları finansal okuryazarlığın geliştirilmesinde en çok kavram öğretimini benimsemeyi önermekte

Finansal okuryazarlık becerisini kazandırmak için Türkçe öğretmenlerince en çok önerilen yöntem altı öğrencinin (ÖK5, ÖK6, ÖK7, ÖK8, ÖK15, ÖK20) önerisi ile “kavram öğretimi” dir. ÖK1, ÖK8, ÖK13, “drama etkinlikleri ile öğretim yapılması”nı önermiştir. Üç öğrenci (ÖK1, ÖK5, ÖK8) “okuma becerisine yönelik etkinlikler yoluyla kazandırılması”nın yararlı olacağını düşünmektedir. İki öğrenci (ÖK11, ÖK20) “dinleme ve konuşma becerisi desteği alınarak öğretim yapılmasına” dair öneriler geliştirmiştir. ÖK2, ÖK13 “dijital materyallerle öğretim” yapılması gerekliliğine değinmiştir. ÖK2, ÖK5 “tiyatro çalışmalarından istifade ederek öğretiminin gerçekleştirilmesinin” daha kalıcı ve eğlenceli olabileceğini savunmuşlardır. Dört öğrenci (ÖK2, ÖK5, ÖK12, ÖK17) “dikkat çekici özgün materyaller kullanılarak” içeriğin zenginleştirilmesini dile getirmişlerdir. ÖK4 ise “gezi faaliyetleri yapılarak” öğretim yapılmasının daha kalıcı öğrenme oluşturacağını ifade etmiştir. Üç öğretmen “Türkçe ders kitaplarına bir tema eklenmesi” üzerinde durmuştur. ÖK6 ise “metin altı sorularla” bu becerinin desteklemesi ve kavratılması üzerinde durmuştur. ÖK7 ise “finansal okuryazarlık ile ilgili öğrencilerin bilgi toplaması ve bu bilgileri sunması” üzerinde durmuştur. Söz edilen katılımcı, bu konu hakkındaki görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir: “Öğrenciler finansal okuryazarlık hakkında bilgi toplayabilir ve sınıfta bu konuyla ilgili tartışma ortamı yaratılabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. İki öğrenci “yaşamla iç içe etkinliklerle” finansal okuryazarlığın desteklenmesi ve kavratılması üzerinde durmuştur. İki öğretmen “güncel verilerin takip edilmesi” üzerinde durmuş gelişmeleri takip ederek

geliştirilebileceğini söylemişlerdir. ÖK12 finansal okuryazarlığın “temalarla ilişkilendirmesi” üzerinde durmuştur. Bu görüşünü şu şekilde ifade etmiştir. “Ders kitaplarında var olan temalarla ilişkilendirerek örneğin birey ve toplum temasında ekonominin bireye ve topluma faydasından söz edilebilir.” ÖK13 “oyunlaştırarak öğretimin yapılmasını” dile getirmişler. ÖK19 ise video ve animasyon destekli eğitim yapılmasının önemine değinmiştir. Bu konu hakkındaki görüşlerini şu şekilde açıklamaktadır: “Finansal okuryazarlık hakkında animasyon filmi izleterek düşüncelerini pekiştirmelerini sağladım. Videodan sonra ise finansal okuryazarlık kavramlarını içeren oyun kartları ile anlamlarını tahmin et, cümle içinde kullan oyunu oynarsak bu konu hakkında beceri kazanmalarına katkı sağlamaya çalışırdım.” ÖK15 “tartışma yoluyla öğretim yapılması” üzerinde durmuştur. ÖK17 ise “röportaj çalışması yapılmasını” dile getirmiştir.

SONUÇ

Yirmi birinci yüzyılın gerektirdiği koşullara uyum sağlayabilmek için çağcıl okuryazarlık biçimlerinden biri olan finansal okuryazarlık (Tüzel İşeri, 2018), yaşanan hızlı ekonomik değişim ve dönüşümler, serbest piyasa ekonomisindeki gelişmeler, küresel boyutta yaşanan ekonomik krizler, yatırım ve uygulamalardaki çeşitlenmeler; nüfus artışına koşut bir biçimde azalan doğal kaynaklar finansal okuryazarlık eğitimini vazgeçilmez kılmaktadır (Türk Ekonomi Bankası-TEB, 2013). Yaşanan bu teknolojik gelişmeler, finansal fırsatları arttırdığı gibi finansal kararların alınmasına ket vurabilmektedir (Barış, 2016). Çünkü teknolojik gelişmelerle daha önce bilinmeyen çok farklı finansal araçların gündeme gelmesi, farklı yatırımların ortaya çıkması kişilerin finansal yaşamlarında karışıklığa yol açmakta; kimi zaman finansal kayıplara da neden olabilmektedir. Bu olumsuzlukların giderilmesi için de finansal okuryazarlık eğitiminin büyük bir önemi haizdir. Büyükşalvarcı, Güler ve Taner (2011), Ergün ve Serel (2019), ülkemiz gençlerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olmasına dair saptamalarda bulunmakta ve bu konuda eğitimin üzerine düşen sorumluluğu yerine getiremediğini ifade etmektedirler. Bu yetersizliğe Yıldırım ve Öztürk (2017) de işaret etmektedir. Bu tablonun değişmesi için eğitimin bütün alanlarında finansal okuryazarlığı geliştirici çalışmalara yer verilmesi şarttır. Ana dili eğitiminde finansal okuryazarlığa yönelik içerik oluşturması ve kazanımlar geliştirilmesi ile vatandaşların işlevsel okuryazarlıklarının güçlenmesine (Soyuçok, 2017), ekonomik olarak bilinçli davranmalarına katkı sunacak önemli bir alandır. Ana dili dersi diğer derslerden daha geniş bir oyluma sahiptir bu açıdan metinler aracılığıyla örnek olaylar üzerinden kişilerin bilişsel donanımlarına olduğu kadar duyuşsal vasıflarına da seslenebilecek bir mahiyet arz etmektedir. Bu açıdan bu becerinin kazandırılmasında ana dili eğitimi başta olmak üzere diğer derslerle de iş birliği hâlinde kazandırılmasının desteklenmesi gerekmektedir.

Yukarıda dile getirilen düşüncelerle gerekçelenen bu çalışmanın amacı Türkçe öğretmen adayları ve Türkçe öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde Türkçe eğitiminde finansal okuryazarlık eğitimine ilişkin mevcut durumunu betimlemektir. Bu kapsamda Türkçe öğretmenlerinin ve Türkçe öğretmen adaylarının Türkçe derslerinde öğrencilerin

finansal okuryazarlık becerilerini geliştirmeye yönelik görüş ve önerileri betimlenmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular, Türkçe öğretmenlerinin finansal okuryazarlık kavramına ilişkin ayrıntılı bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir. Öğretmenlerce yapılan tanımların önemli bir kısmında finansal okuryazarlığın alt boyutlarına değinilmemiş ve “finans” teriminden çağrışımla türlü tanımlamalar üretilmiştir. Bu durum, öğretmenlerin finansal okuryazarlıkla ilgili kavramsal bilgi birikiminin yeterli düzeyde olmadığına işaret ettiği gibi öğrencilerine bu konuda rehberlik edebilecekleri alt yapıdan da uzak olduklarını göstermektedir. Ancak çalışmaya katılan Türkçe öğretmenleri, finansal okuryazarlığın ana dili eğitim sürecinde geliştirilmesi gerektiğini düşünmekte ve kavram öğretimi başta olmak üzere farklı birçok yolla bu becerinin geliştirilebileceğini dile getirmektedir. Öğretmenlerce finansal okuryazarlığın geliştirilmesinde benimsenebilecek bir yöntem olarak sunulan “kavram öğretimi” ne ilişkin öğretmenler ayrıntılı bir bilgi vermemiştir. Dolayısıyla Türkçe öğretmenlerinin ders içerisinde finansla ilgili kavramlar üzerinde durma biçiminde “kavram öğretimi” yapıldığına dair bir inancı paylaştıkları söylenebilir. Oysa kavram öğretiminde izlenecek çok sayıda yöntem ve teknik bulunmaktadır. Fakat finansal okuryazarlığın geliştirilmesi için kavram öğretimi yapılmasını öneren öğretmenleri, bu öğretimin nasıl yapılacağını kavram öğretimi yöntemlerine değinerek açıklamamıştır. Türkçe öğretmenlerine göre öğretim programında içerik ve kazanım olarak finansal okuryazarlık konusunun yer almaması, bundan dolayı da ders kitaplarının finansal okuryazarlıkla doğrudan ilişkili metin ve etkinliğe yer vermemesi bu becerinin Türkçe eğitiminde yeterince ele alınmamasına yol açan ana etkidir. Öğretmenler ayrıca sınav kaygısı ve diğer nedenlerle de finansal okuryazarlığın Türkçe eğitiminde yeterince işlenemediğini dile getirmektedir. Kimi öğretmenler de görev başındaki Türkçe öğretmenlerinin bu becerinin öğretimi için gerekli bilgi ve beceriden uzak oldukları için finansal okuryazarlığın Türkçe eğitiminde nitelikli bir biçimde geliştirilmediğini söylemektedir. Finansal okuryazarlığın yaşamla iç içe, küçük yaşlarda başlayarak ve diğer derslerle iş birliği içinde öğretilmesini gerekli gördüğü gözlenen araştırma grubundaki Türkçe öğretmenlerine göre Türkçe öğretmenlerinin konuya ilişkin bilinçlendirilmeleri, öğretim programı ve ders kitabında yapılacak iyileştirmelerle Türkçe derslerinde finansal okuryazarlığın geliştirilmesi adına önemli bir adım atılabilir. Bunlar sağlandıktan sonra öğretmenler kendilerince geliştirilebilecek çok sayıda teknikle bu becerinin geliştirilebileceğini savunmaktadır. Türkçe öğretmeni adaylarıyla yapılan görüşmelerde ise Okuma Eğitimi adlı derste, finansal okuryazarlık becerisine değinilmesi oldukça yararlı görülen bir uygulama olsa da öğretmen adaylarının önemli bir kısmı finansal okuryazarlığın alt boyutlarına dayalı olarak tanım üretmemiş, genel tanımlamalar geliştirmişlerdir. Bu nedenle araştırma grubundaki öğretmen adaylarının da finansal okuryazarlık ve öğretimiyle ilgili gerekli kavramsal bilgi ve beceri alt yapısından uzak oldukları söylenebilir. Bununla birlikte öğretmen adayları da Türkçe eğitiminde finansal okuryazarlığa yer verilmesini önemli bir zaruret olarak görmekte ancak Türkçe derslerinin öğretim programı ve ders kitabı açısından bu becerinin geliştirilmesi bakımından elverişli olmadığını ifade etmektedir. Öğretmen adayları da görev başındaki Türkçe öğretmenleri gibi finansal okuryazarlığı en çok kavram öğretimi yoluyla öğretecek

bir içerik olarak görmekteyse de kavram öğretiminin hangi yöntemle yapılacağına ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Gerek Türkçe öğretmeni gerekse de Türkçe öğretmeni adaylarıyla yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların finansal okuryazarlık kavramına ilişkin bilgi durumlarının finansal okuryazarlık eğitimiyle ilgili günden güne oylumu artan alanyazın dikkate alındığında beklenen düzeyin altında yer aldığı, finansal okuryazarlık becerilerinin Türkçe eğitiminde ele alınması gerektiğini savundukları fakat mevcut Türkçe eğitiminin finansal okuryazarlığın geliştirilmesi için elverişli olmadığına dair görüşü paylaştıkları söylenebilir.

Finansal okuryazarlık becerilerini Türkçe eğitiminin gündemine getirmesiyle yeni bir çalışma alanı açtığı düşünülen bu çalışma, Türkçe eğitiminde finansal okuryazarlığın mevcut durumunu ve bu eğitimi gerçekleştiren/gerçekleştirmesi beklenen kişilerin finansal okuryazarlık eğitimine ilişkin kavramsal bilgi ve beceri durumlarını, Türkçe eğitiminin bu konudaki var olan durumunu hem görev başındaki Türkçe öğretmenleri hem de görev öncesindeki Türkçe öğretmeni adaylarının görüşlerini birleştirerek ortaya koymasıyla alanyazındaki diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Ancak bu çalışma dışında, Türkçe eğitiminde finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine yönelik daha geniş kapsamlı araştırmalar yapılması, öğretim programı ve ders kitabı düzleminde yapılacak düzenlemelerin yanı sıra hizmet içi ve hizmet öncesinde Türkçe öğretmenlerinin konuya ilişkin farkındalıklarını ve öğretimsel yetkinliklerini geliştirici uygulamalara yer verilmesi gerekliliğini de ortaya koymaktadır. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı, Türkçe eğitimi uzmanları, finans sektöründe yer alan Merkez Bankası ve diğer bankalarla iş birliğine gitmesi finansal okuryazarlığın Türkçe eğitiminde yetkin bir biçimde geliştirilen beceriye dönüştürülmesi adına yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

- Ağırman, Ensar - Akyol, Şeyda. *Finansal Okuryazarlık*. Bursa: Ekin Yayınevi, 1. Basım, 2019.
- Altaş, Gökben. "Yatırımcı Seferberliği Arama Konferansı Sonuç Raporu". *Sermaye Piyasasında Gündem* 177 (2012), 7-14. <https://tspb.org.tr/yayinlar/sermaye-piyasasinda-gundem-mayis-2012/?sayfanumarasi=7#pdf>.
- Avşar, Mustafa. *Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması, Çukurova Üniversitesinde Bir Uygulama*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Bahar, Mehmet Ali. "Ortaokul Türkçe Öğretim Programında İçerik". *Türkçe Öğretmeninin Rehberi Öğretim Programı*. ed. Serkan Aslan - Nil Didem Şimşek. 71-108. Ankara: Anı Yayıncılık, 2021.
- Balcı, Ali. *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 10. Basım, 2013.
- Barış, Serap. "Finansal Okuryazarlık ve Bütçeleme Davranışı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma". *TESAM Akademi Dergisi* 3/2 (2016), 13-38.
- Barmaki, Nahid. *Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Örneği*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015.
- Bayrakdaroğlu, Ali - Bilge, Serenay. "Finansal Eğitimin Finansal Okuryazarlık Üzerindeki Etkisi: Muğla İlinde Kadınlara Yönelik Bir Araştırma". *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi* 19/2 (2018), 98-119.
- Bayram, Seliha Seçil. *Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Bilgin, Nuri. *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 3. Basım, 2014.
- Bilici, Mustafa Recep - Çevik, Saygın. *Financial Literacy and Cash Holdings in Turkey*. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2022. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/debd3f3d-9e30-4892-86d9-a6e221a1c3c7/2202wp.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-debd3f3d-9e30-4892-86d9-a6e221a1c3c7-o1QhHvO>.
- Bozkurt ,Eda vd. "Türkiye'de Tasarruf ve Finansal Okuryazarlık Üzerine Bir Araştırma". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 18/72 (2019), 1580-1605. <https://doi.org/10.17755/esosder.518727>.
- Büyükşalvarcı, Ahmet vd. "Türkiye'de Lisans Düzeyinde Finans Eğitim Konuları: Eğiticiler ve Uygulayıcıların Görüşleri Kapsamında". *Ege Academic Review* 11/3 (2011), 479-486.

- Brown, Martin vd. "Culture and Financial Literacy: Evidence from a Within-Country Language Border." *Journal of Economic Behavior and Organization* 150 (2018), 62-85. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2018.03.011>.
- Chen, M. Keith. "The Effect of Language on Economic Behavior: Evidence from Saving Rates, Health Behaviors, and Retirement Assessts." *American Economic Review* 103/2 (2013), 609-731. <http://dx.doi.org/10.1257/aer.103.2.690>.
- Çalık, Muammer - Sözbilir, Mustafa. "İçerik Analizinin Parametreleri" *Eğitim ve Bilim* 39/174 (2014), 33-37. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2014.3412>.
- Çatır, Ozan vd. "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik Ampirik Bir Çalışma". *Electronic Journal of Vocational Colleges* 5/5 (2015), 105-114.
- Çifçi, Musa. "Dil Öğretimi". *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri*. ed. İsmet Çetin. 107-158. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2010.
- Çifçi, Musa. Türkçe Öğretiminin Sorunları". *Türkçenin Çağdaş Sorunları*. ed. Gürer Gülsevin - Erdoğan Boz. 77-134. Ankara: Gazi Kitabevi, 2006.
- Çifçi, Musa" İleri Okuma Ders Notları". *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Doktora Programı, 2011*.
- Diri, Naim Çağlar - Arı, Sertaç. *Örneklerle Finansal Okuryazarlık*. Ankara: İKSAD Yayınevi, 1. Basım, 2020.
- Er, Fikret vd.. "Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 14/4 (2014), 113-126. <https://doi.org/10.18037/ausbd.00957>.
- Ergün, Kutlu - Serel, Alpaslan. "Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlığı: Balıkesir Üniversitesi Örneği". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 8/2 (2019), 1385 – 1410. <https://doi.org/10.15869/itobiad.560067>.
- FO-DER, Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği. *Türkiye Finansal Okuryazarlık Araştırması II. Dönem Raporu*, 2021. <https://www.fo-der.org/turkiye-finansal-okuryazarlik-arastirmasi-ii-donem-raporu/>
- G20, Group of 20, Italian G20 Presidency Third Finance Ministers and Central Bank Governors Meeting Communiqué, 9-10 July 2021. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-994331>.
- Glesne, Corrine. *Nitel Araştırmaya Giriş*. çev. ed. Ali Ersoy-Pelin Yalçinoğlu, Ankara: Anı Yayıncılık, 5. Baskı, 2015.
- Gök, Benan - Coşkun, Ali. "Z Kuşağının Finansal Okuryazarlık Eğilimlerinin İncelenmesine İlişkin Bir Araştırma". *International Journal of Cultural and Social Studies* 6/1 (2020), 356-366.

- Güneş, Firdevs. “Okur-Yazarlık Kavramı ve Düzeyleri”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 27/2 (1994), 499-507. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000368.
- Hepgül, Ayşe. “Bir Sosyal Bilim Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi”. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 18/1 (2002), 1-12.
- Ho, Maxwell Chun Sing - Lee, Lin Hui Daphnee. “Financial Literacy: The Impact of The Foreign-Language Effect on Risk-Taking Values, Financial Attitudes, and Behavior of Hong Kong Secondary Students” *Asia-Pasific Edu Res* 32 (2023), 485-496. <https://doi.org/10.1007/s40299-022-00670-5>.
- Karahasan, Fatoş. *Gençlerde Finansal Okuryazarlık Araştırması-2018*. Bankalararası Kart Merkezi, 2018. <https://bkm.com.tr/wp-content/uploads/2015/06/finansal-okuryazarlik.pdf>.
- Karakurum Ozdemir, Kamer vd. “Financial Literacy in Developing Countries”. *Social Indicators Research* 143 (2019), 325-353. <https://doi.org/10.1007/s11205-018-1952-x>.
- Karataş, Çiğdem. *Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesinde Merkez Bankalarının Rolü ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İçin Bir Değerlendirme*. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, İletişim ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeterlik Tezi, 2017. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/dca9d54c-7424-4901-97e3-6361caf964f3/TEZ-%C3%87%C4%B0%C4%9EDEM+KARATA%C5%9E.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-dca9d54c-7424-4901-97e3-6361caf964f3-m3fBagn>.
- Mandell, Lewis. “Financial Education in High School”. *Overcoming the Saving Slump: How to Increase the Effectiveness of Financial Education and Saaving Programs*. ed. Annamaria Lusardi. 257-279. Chicago: University of Chicago Press, 2008.
- MEB, Millî Eğitim Bakanlığı. Türkçe Dersi Öğretim Programı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2019. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663>.
- MEB, Millî Eğitim Bakanlığı. PISA 22 Türkiye Raporu. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 2023. https://pisa.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_12/05125555_pisa2022_rapor_051223.pdf.
- Merriam, Sharan. B. *Nitel Araştırma*. çev. Selahattin Turan. Ankara: Nobel Yayınevi, 3. Basım, 2013.
- OECD. Organisation for Economic Co-operation and Development. *National Accounts of OECD Countries*. 2010 https://doi.org/10.1787/na_vol_1-2010-en-fr.
- OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development. *Financial Education in Schools*. International Network on Financial Education, 2012. https://www.oecd.org/finance/financial-education/FinEdSchool_web.pdf.
- OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development. *PISA 2012 Results: Students and Money: Financial Literacy Skills for the 21st Century (Volume VI)*, Programme

- for International Student Assessment, OECD, 2014.
<http://dx.doi.org/10.1787/9789264208094-en>.
- OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development. *PISA 2022 Assessment and Analytical Framework*, PISA, OECD (2023), <https://doi.org/10.1787/dfe0bf9c-en>.
- Soyuçok, Mehmet. *Ortaokul Türkçe Öğretim Programlarının İşlevsel Okuma Açısından İncelenmesi*. Uşak: Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- S&P, *Standart & Poor's, Financial Literacy Around the World: Insights From The Standard & Poor's Rating Services Global Financial Literacy Survey*, 2014. (Hazırlayan Klapper, L. vd.). https://gflec.org/wp-content/uploads/2015/11/3313-Finlit_Report_FINAL-5.11.16.pdf.
- TEB, Türk Ekonomik Bankası *2014 Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi Raporu*. 2014. https://www.teb.com.tr/upload/PDF/aile%20akademisi%20erisim%20endeksi%20raporu/foe_endeks_rapor_2014.pdf.
- TEB, Türk Ekonomik Bankası *2015 Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi Raporu*, 2015. https://www.teb.com.tr/upload/PDF/aile%20akademisi%20erisim%20endeksi%20raporu/2015_finansal_okuryazarlik_ve_erisim_endeksi_raporu.pdf.
- TEB, Türk Ekonomik Bankası *2016 Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi Raporu*, 2016. https://www.teb.com.tr/upload/PDF/aile%20akademisi%20erisim%20endeksi%20raporu/2016_finansal_okuryazarlik_ve_endeksi_raporu.pdf.
- TEB, Türk Ekonomik Bankası *2017 Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi Raporu*, 2017. https://www.teb.com.tr/upload/PDF/aile%20akademisi%20erisim%20endeksi%20raporu/TEB_FOE_Rapor_2017_12_29_online.pdf.
- TEB, Türk Ekonomik Bankası *2018 Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi Raporu*, 2018. https://www.teb.com.tr/upload/PDF/TEB-FOE-Rapor-2018_website.pdf.
- TEB, Türk Ekonomik Bankası *2020 Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi Raporu*, 2020. https://www.teb.com.tr/UPLOAD/PDF/2021/TEB-FOE-ve-Dijital-Olgunluk-Rapor-2020_Kamu.pdf.
- TEB, Türk Ekonomik Bankası *2022 Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi Raporu*, 2022. <https://www.teb.com.tr/UPLOAD/PDF/2023/TEB-FOE-ve-Dijital-Olgunluk-Rapor-2022-Kamu-Paylasimi.pdf>.
- TEDMEM, Türk Eğitim Derneği Düşünce Kuruluşu. *Temel Bir Yaşam Becerisi: Finansal Okuryazarlık*, 2016. <https://tedmem.org/mem-notlari/degerlendirme/temel-bir-yasam-becerisi-finansal-okuryazarlik>.
- Thieroff, Rolf. "On the Areal Distribution of Tense-Aspect Categories in Europe". *Tense and Aspect in the Languages of Europe*, ed. Östen Dahl, 309-328. Berlin: Mouton de Gruyter, 2000.
- Tüzel İşeri, Emel. *22. Yüzyılda Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 1. Basım, 2018.

- Ültay, Eser vd. "Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi". *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi* 10, 188-201. <https://doi.org/10.21733/ibad.871703>
- Williams, Toni. "Empowerment of Whom and for What? Financial Literacy Education and the New Regulation of Consumer Financial Services". *Law & Policy* 29/2 (2007), 226-256. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9930.2007.00254.x>
- Yıldırım, Ali -Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Basım, 2006.
- Yıldırım, Gülten - Öztürk, Cemil. "Ekonomi Okuryazarlığı ve Eğitimine İlişkin Alan Uzmanı". *Erciyes Journal of Education* 1/2 (2017), 1-22. <https://doi.org/10.32433/eje.362123>.
- Yılmaz , Hülya - Kaymakçı, Turgay. "Finansal Davranışlar ve Finansal Okuryazarlık İlişkisi". *Akademik Hassasiyetler* 8/15 (2021), 141-164.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 27.05.2022

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası:257

Millî Eğitim Bakanlığı İzin Bilgileri

Araştırma uygulama izni veren birim: Kayseri İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Araştırma uygulama izin belgesi tarihi: 16.06.2022

Araştırma uygulama izin belgesi sayısı: E-47882400-602.04.01-52007870

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Bu araştırmaya birinci yazar %55, ikinci yazar %40, üçüncü yazar %5 oranında katkı sağlamıştır.

DESTEK ve TEŞEKKÜR BEYANI

Bu çalışma Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) 2209-A projesi kapsamında gerçekleştirilen araştırma verilerine dayanmaktadır. Yazarlara araştırma sürecinde sundukları maddi ve manevi olanaklar için TÜBİTAK'a ve Erciyes Üniversitesine teşekkür ederiz.

ÇATIŞMA BEYANI (CONFLICT OF INTEREST)

Araştırmacılar arasında herhangi bir çatışma bulunmamaktadır.